

VOJNI INVALID

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Letni številka 3040.

List izhaja 1. in 15. v mesecu. Posamezna številka 1 Din. — Naročnina mesečno 2 Din. Rokopisne ne vračajo. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani. Št. Peterska vojašnica. Telefon številka 3040.

OBLASTNEGA ODBORA ZA LJUBLJANSKO IN MARIBORSKO OBLAST V LJUBLJANI

Vseh mrtvih dan.

Na tisto tiho domovanje,
kjer mnogi spe nevzdravno spanje.

se danes vsul je roj močan,
Saj jutri bo vseh mrtvih dan.

S. Gregorčič.

Zalna svečanost je vseh svetnikov dan. Jesen je, listje je padlo z dreves... narava, dosedaj vsa živa, plodovita, lepa in pestra — je v zadnjih vzdihljajih. Umira, da umre; umre, da zopet oživi, vstane, zasveti vsa močna in življenja mogočna.

In ljudje te dni okrašajo grobove svojih preminulih; grobovi zacvetijo, kakor da se je pomlad, življenja polno leto preselilo sem na grobove, da živi tu svoje življenje do pomladi, ko zopet krene ven, v svet.

In oni, tam globoko, v grobovih speči živijo v mislih in spominih svojih še živečih sorodnikov, prijateljev, znancev. Žive na novo in okrog njih je pomlad. Njihovi dragi so jim pričarali pomlad, okrasivši grobove in s svojimi spomini in z mislimi jih obudili zopet k življenju.

Danes, na vseh svetnikov dan, jutri, na vseh mrtvih dan se pogovarjajo v mislih drug z drugim.

In mi, vojni invalidi, vojne vdove in vojne sirote in vsi mi, vojne žrtve se ta dan pogovarjamo v mislih z našimi kolegi, zginivšimi tam na bojnih poljanah, z našimi možmi, z našimi brati, z našimi očeti, z našimi sinovi. Vsi mi jih danes, na vseh svetnikov dan, zopet vzbudimo k življenju, da zažive v naših mislih in naših spominih, da se pogovorimo z njimi, da se jim potožimo. Zakaj življenje naše je težko, gorjupa polno.

Udruženje vojnih invalidov in Zveza bojevnikov je že 30. oktobra t. l. v frančiškanski

cerkvi stopila v duševno zvezo s svojimi tovariši z bojnih poljan, ki se je za nje darovala slovesna maša zadušnica.

Tisto uro, ko je mašnik pred oltarjem daroval sveto mašo, smo z Vami, tovariši iz stražnih dni, zopet govorili in Vam povedali, kako se godi sedaj nam, ki smo še odšli iz bojnih poljan.

A 1. novembra t. l., na vseh svetnikov dan

ko misli vsakodó na svoje,
spominjali se bomo Vas,
Vas, zabljeni grobovi,
kjer križ ne kamen ne stoji,
ki niste venčani s cvetovi,
kjer luč nobena ne brli

in bomo z Vami.

Okoli spomenika, ki je spomenik Vas vseh, vseh zabljenih grobov nešteti bojnih poljan, gore lučke, cvetlice cveto in dve piramidi pušk z nasajenimi bajoneti in nizdol povezenim šlemom stojita. Iz šlema pa puhti proti nebu spravno in zadostilno kadilo; puhti kadilo Vam v čast in pozdrav; puhti kadilo, molče kličeč, da bodi odslej mir, zakaj trpljenje na bojnih poljanah ubitih in trpljenje iz bojnih poljan se vrnivših, je po ljudskem klanju preveliko. Zakaj tisti, ki so ostali zapuščeni, ker se niso več mogli vrniti, v mislih svojih bude Vas in se Vam tožijo. In to boli. A mi, ki smo pohabljeni, uničeni, ko se za nas tako malo zmeni svet; mi trpimo duševno in telesno.

Zato okrog tistega spomenika, ki je spomenik Vas vseh, vseh zabljenih grobov, stojimo danes in tvorimo živ venec, trnjeven venec našega invalidskega življenja.

Na to le tiho domovanje,
kjer mrtvi spe nevzdravno spanje,
se vsul je živih roj močan
ker danes je vseh svetih dan...

Komu se ni treba prijaviti?

Mnogi invalidi so v dvomih, ali se prijavijo za prevedbo po novem invalidskem zakonu ali ne! —

Posebno tisti, katere zakon več ne priznava, ne morejo nehati poizvedovati ali je to res in ako se vendar ne da še kaj napraviti.

Ker invalidski zakon izrecno tako določa, je zastoj vsaka pot in posredovanje. Onim, ki so navedeni v čl. 103 invalidskega zakona, razen nekaterih izjem, se ni treba prijavljati, ker prijava, ki ne temelji na zakonu, ne more biti sprejeta in tudi ne prošnja izjemoma ali milostno uslišana. Tako imajo dotičniki samo zastojno delo.

Da bo bolj jasno, hočemo še enkrat naštetiti dotične in pojasniti, kako je tolmačiti posamezne skupine, ki jih omenja § 103 invalidskega zakona.

1. Vse invalide izpod 30% onesposobljenosti. Taksi si mislijo, da jim bo mogoče doseči ponovni pregled in povišanje procentov, pa bodo zopet priznani. Tudi mislijo, ako izgube invalidnino, bodo imeli pa vendar še kakše druge pravice.

Zaščita teh je popolnoma ukinjena in nimajo nobene poti več, da bi vendar dosegli priznanje. Zato je zastoj vsako prizadevanje.

2. Vse civilne vojne invalide obojega spola in njihov rodbine.

To so osebe, ki so bile na primer poškodovane potom bombardiranja ali v vojaških tovarnah, pa so bile ali civilni delavci ali iz vrst civilnega prebivalstva to je, da niso bile v vojaški službi. Dotični ne bodo več zaščiteni in se jim tudi ni treba prijavljati.

3. Vse invalide iz mirne dobe.

Mnogo imamo takih, ki so postali poškodovani ali bolni pri vojakih pred vojno ali že po vojni, pa tudi med vojno, toda ne pri udeležbi v fronti. To so vojaški, a ne vojni invalidi. Oni ne spadajo več pod invalidski zakon, pač pa bodo najbrž zaščiteni po kakih drugih zakonih. Zato se jim ni treba prijavljati.

4. Vse aktivne častnike — vojne invalide, ki so prejeli invalidnino po čl. 144 prejšnjega

inv. zakona, kakor tudi vse osebne invalide, ki niso siromašni.

Med temi so mišljeni oficirji-invalidi bivše srbske in črnogorske vojske, ki so vseeno prejeli invalidnino, čeprav so bili v drž. službi, dočim te pravice drugi invalidi-officirji in moštvo v obče ni imelo. Dotični izgube po tem zakonu invalidnino.

Končno pa odstavek omenja sploh vse osebne invalide, ki niso siromašni. Kakor znano, so do sedaj prejeli invalidi kljub temu, ako niso bili siromašni, polovico svoje invalidnine, dočim drugi svojci, vdove in sirote, te pravice že po prejšnjem invalidskem zakonu niso imeli. Po sedanjem invalidskem zakonu pa je vsem, ki niso siromašni, invalidnina ukinjena.

Vsi v tem odstavku navedeni pa izgube invalidnino in je jasno, da obdrže druge pravice. Zato dotični kljub temu vlagajo prijave po novem zakonu, ker se jim lahko razmere enkrat spremenijo in sploh morajo dobiti novo ocenitev in neko priznanje za druge pravice.

5. Vse invalide in osebe, ki od takih izvajajo pravice, če so zbog raznih boleznih, bodisi prejšnjih, bodisi zadobljenih med vojno ali pozneje, priznani za vojne invalide z izvršnimi odločbami pristojnih sodišč izza 1. oktobra 1915. Ta skupina pa je najbolj dvomljiva. Ako bi morali upoštevati samo ta odstavek, bi nihče izmed njih, kateri niso pohabljeni, pač pa samo bolni, ne prihajal več v poštev. Vendar pa invalidski zakon in navodila za novo ocenitev onesposobljenosti podajata neko drugo razumevanje.

Uvodoma že § 4 invalidskega zakona omenja, da je invalid dotični, ki dobi kot bojnika (bojevnik) rano, poškodbo ali pohabo.

Istotako navodila za ocenjevanje pri raznih diagnozah pripominjajo, ako je n. pr. bolezen nastvarjena s poškodbo, rano ali pohabo?

Po temu je treba tolmačiti, da je invalid tudi dotični, ako ima notranjo bolezen, vendar pa mora ista izvirati iz fronte (da je bil vojniki), to je od ranjenja ali drugega načina poškodovanja, na pr. s plini, konjskimi kopiti, zasutjem itd. Ne more pa biti invalid oni, ki ne ve, na kakšen način se je bolezen pojavila, da je ista nastala

sama od sebe med vojnim časom. Za take slučaje je smatrati menda oni termin po datumu 1. oktobra 1915.

Kdor od invalidov-bolnikov ima notranjo bolezen od direktne poškodbe na fronti, naj se tudi prijavi. Seveda ako ima najmanj 30% neposobnosti. Ni pa se treba prijavljati drugim invalidom-bolnikom, čeprav imajo po zakonu še pravico zdravljenja, ker isto dobo na podlagi starih listin in dokazov.

6. Vse osebe, ki so bile kaznovane z izvršno sodno odločbo po odredbah točke 1. pod c) § 5 inv. zakona.

Dalje tudi one, ki imajo slučaje iz § 42 tega zakona.

Že v posebnem članku naše prejšnje številke smo povdarjali, da se vsakovrstna kaznovanja upoštevajo, čeprav so še s predvojnega časa. Tolmačiti pa se da tako, da ima invalidski zakon namen izvreči le dotične, ki so bili že kot invalidi ali vojne žrtve kažnovani ali pa nemoralno živijo. Na to naj se pri vlaganju prijav izrecno sklicuje. Kdor pa ima že kot invalid ali vdova tako kazen, potem je sploh prijava nepotrebna.

7. Vse izseljence, ki se po razglasitvi sedanjega invalidskega zakona ne vrnejo v domovino do 1. novembra 1929.

Iz inozemstva, to je, ako žive v drugih državah, sploh ni treba vlagati prijav, ker taki se ne upoštevajo. Izplačevanje invalidnine v inozemstvo je sploh ukinjeno.

8. Vse rodbine in roditelje oseb, omenjenih pod točkami 6., 7. in 8. tega paragrafa.

Za nje veljajo torej ista pojasnila, kakor pri gori omenjenih točkah 5., 6. in 7.

9. Vse one, glede katerih velja primer iz drugega odstavka § 109 tega zakona.

Omenjeni paragraf odvzema pravice takim našim državljanom, ki niso služili kot vojaški obvezniki (prostovoljcem avstro-ogr. vojske).

10. Vse rodbine 20, 30 ali 40% invalidov. Pri nas po takih invalidih itak ni nihče prejemal niti doklad, niti invalidnine po smrti.

11. Vse roditelje, ako imajo drugega polnoletnega sina, ali pa ima pokojni rodbino in sicer ženo in otroke.

Kljub tej natančni določbi je mnogo poizvedovanj, ali temu ali onemu izmed staršev pripada invalidnina. Čeprav so starši stari in dela nezmožni, pa tudi siromašni, ne morejo dobiti ničesar, ako imajo le enega drugega polnoletnega sina. Hčere se ne jemljejo v ozir. Upoštevajo se seveda tudi taki sinovi, če so oženjeni, osamosvojeni in imajo svojo družino. Polnoletnost se računa z 21. letom starosti. Če je bil pokojni, po katerem starši zahtevajo invalidnino, oženjen, pa so živi še njegovi otroci in žena ali pa vsaj eden ali drugi od njih, potem starši ne dobe ničesar.

12. Brate in sestre padlih, umrlih in pogrešanih, ter za delo nesposobne otroke, ki so prejeli zaščito preko 16. leta starosti.

Tudi ta odstavek je posebno v enem oziru važen. Bratov in sester, ki bi prejeli po padli ali umrlih, pri nas v Sloveniji menda itak ni bilo.

Pač pa je bilo mnogo pohabljenih, za vsako delo nesposobnih otrok preko 16. leta starosti, ki so prejeli naprej invalidnino. Po novem pa ne bo nihče več izmed takih dobival. Gotovo je tudi nekaj takih po zavodih v oskrbi in upamno vsaj, da bodo mogli tam ostati. Za take otroke torej ni treba vlagati prijav.

Tako smo pojasnili k vsaki točki obširneje glede vsakovrstnih slučajev izgube invalidnine, da se bodo mogli naši člani in članice ravnati glede prijav. Mislimo, da bo s temi pojasnili ustrezno v marsikaterem dvomljivem slučaju.

Čas prijav hiti.

Poizvedbe kažejo, da se še mnogo upravičencev ni prijavilo po novem invalidskem zakonu. Rok poteče dne 30. novembra t. l., to raj imamo le še štiri dobre tedne. Prepričani smo, da je po gotovih krajih še mnogo vojnih žrtev, ki sploh še ne vedo, kaj jim je storiti.

Drugi tovariši jih gotovo ne opozore, občine pa mogoče tudi niso razglasile. Posebno starši padlih, ki so stari in ne pridejo mnogo med svet, najbrž ne bodo pravočasno vedeli potrebno storiti.

Pri sodišču pravijo, da je še dosti aktov, katerim manjkajo prijave. Najbrž gotovim ni po volji iskati listine in se predstaviti zdravnikom? Zna pa se pripetiti, da listin ne bo mogoče v zadnjem času takoj dobiti. Ako bi se le kakšni slučaj pripetili, je treba prijavo vseeno vložiti in se sklicevati, da bo manjkajoče predloženo naknadno.

Kdor pa bo sploh zamudil prijavo, naj posledice pripiše sam sebi. Naš list je sedaj dovolj razširjen, dobi ga vsak redni član in članica. Opozarjamo pa tudi v vsaki številki na vidnem mestu. Kdor bo torej zamudil, bo trpel, ker noče biti reden član.

Ko bo pa enkrat ob vse, potem bo prišel. Toda organizacija mu potem ne bo mogla pomagati.

Ponovno opozarjamo, da se po 30. novembru t. l. vložene prijave sploh ne bodo vpoštevale in bodo dotični izgubili pravice.

Še na nekaj moramo opozoriti.

Imamo mnogo otrok vojnih sirot, ki se ne morejo same brigati in se zastopati. Tudi so slaboumni ali drugi težki bolniki, ki jim je nemogoče brez tuje pomoči preskrbeti si listine. Za take se morajo brigati varuhi, skrbniki ali pa sorodniki, da jim vse potrebno preskrbe. Pa tudi naše organizacije naj se zanimajo za dotične.

Vsa navodila glede pridobitve potrebnih listin in sestave prijav so bila že v naših listih, dobe se pa tudi vedno pri Krajevnih organizacijah.

Kdo bo uival stanovanjsko zaščito.

Stanovanjska kriza še n' iminila, še ni odpravljena. A 31. oktobra t. l. je stanovanjski zakon potekel in revni sloji, posebno vojni invalidi so gledali s trepetom, kaj prinese 1. november.

Organizacije delavcev in stanovanjskih najemnikov so zahtevale podaljšanje stanovanjske zaščite.

In kakor se vidi iz dnevnega časopisja, se bo stanovanjski zakon delno podaljšal za 6 mesecev t. j. do 1. maja 1930. To podaljšanje bo nekako urejeno tako, da ostanejo zaščitni tudi še nadalje vsi oni, ki so po dosedanjem stanovanjskem zakonu uživali zaščito, le s to izpremembo, da je zaščita omejena na eno in dvo-sobna stanovanja, dočim se je doslej raztezala tudi na trisobna. Zaščiteni so torej poleg državnih uradnikov in upokojencev tudi vsi manualni delavci, invalidi, njih rodbine in vdove, če njihovo premoženjsko stanje ne presega v zakonu določenega maksima. Prav tako ostanejo v veljavi vse ostale določbe dosedanjega stanovanjskega zakona, zlasti tudi odredba o višini najemnine. Novi stanovanjski zakon, kakor je bil sprejet na seji ministrskega sveta, bo stopil s 1. novembrom v veljavo.

Decimirani bomo.

Novi invalidski zakon bo napravil veliko redukcijo. Mnogo invalidov se straši, ako ne bodo dobivali več zaščite. Rezultat prijav kaže že precej jasno sliko.

Ako si zamislimo posamezne skupine, si moramo predstavljati velkanski odpadek.

Ker je videti na teh odpadlih vojnih žrtvah v mnogih slučajih znake precejšnje invalidnosti, bodo vsled odredbe jim zaščite res močno prizadeti.

Poglejmo posamezne skupine.

Odpadli bodo 20% invalidi, po večini vsi bolniki-invalidi, vsi civilni in vojaški invalidi, vse sirote brez staršev preko 16. leta starosti, veliko staršev, vojne vdove, katerih možje niso umrli n' fronti ali vsled ran, temveč na boleznih iz vojne, vsi, ki so bili kaznovani iz koristoljubja, vsi, ki so nemoralno živeli, med katerimi je več vdov z nezakonskimi otroci, vsi izseljenci v druge države, vsi bratje in sestre kot sirote padlih, vsi invalidi, vdove, sirote in starši, ako niso siromašni, t. j., da plačujejo nad 120 Din neposrednega davka.

Prijave so pokazale, da so te skupine zelo velike.

Ako pomislimo nekatere pogoje in nadaljni položaj, se nam kaže velika slika.

Odrečeno je celo zdravljenje in ortopediranje, na pr. kaznovanim. Vpoštevajo se tudi kazni pred vojno, celo kazni pokojnikov, kar po našem mnenju ni pogoj v invalidskem zakonu.

In čudno, da je veliko oseb med našimi vrstami, ki imajo na sebi nadlogo nekdanjih, čeprav manjših, takih sodni kazni.

Največ pa bo prizadel davčni cenzus. Malo je posestva, bore malo, da človek iz njega ne more živeti. Na tej podlagi so po večini toliki davki, da bodo bivši zaščitenci izgubili invalidnino.

Od raznih strani prihajajo k udruženju, ako morejo kaj doseči. Ni mogoče!

Upajmo pa, da se bo polagoma vendar reguliralo in zboljšalo!

Počastitev zaslužnih mož.

Skromna, a lepa prireditve se je vršila dne 26. oktobra t. l. med centralnim odborom naše tovariške Zveze bivših slovenskih vojakov iz svetovne vojne v Ljubljani.

Naša občeznana dobrotnika, ki sta že ob tolikih prilikah pokazala svojo veliko skrb tudi za vojne žrtve, bivša vojna tovariša g. major Martin Colarič in g. kurat Franc Bonač, sta dobila diplomi za častno članstvo Zveze bivših slov. vojakov iz svetovne vojne.

Odborniki so jima priredili intimen večer. Obdana v krogu vojnih tovarišev je nagovoril podpredsednik ZPveze g. Orehek. Po prirčnih besedah jima je izročil diplomi, ki sta delo akad. slikarja g. Gasparija. Sliki predstavljata krasno zamišljena prizora iz soške fronte.

Presenečena in vidno ginjena sta sprejela počaščenca diplomi, se v toplih izrazih zahvalila navzočim, ki so jima častitali. Nadaljna prireditve je potekla v krogu odbornikov s svojim večletnim predsednikom in tajnikom. Za njuno požrtvovalno delo jima je bilo priznано častno članstvo in sicer g. majorju Colariču v Petrovčah, g. Bonaču pa na Brezjah.

V družbi je bilo potem še več nagovorov. G. major Colarič je povdarjal svoje zadoščenje, da je Zveza slov. vojakov našla v javnosti pravo razumevanje in vpoštevanje, kar se je posebno pokazalo v zadnjem času. Kakor vedno bo tudi v naprej zasledovala skrb za vojne pohablence in sirote padlih tovarišev bojevnikov. Navzoči zastopnik našega Udruženja v Zvezi, tov. Tomc je v našem imenu čestital in povdarjal naše zadoščenje, da gresta obe organizaciji, ki bi po bistvu spadali takorekoč skupaj, složno druga z drugo in se je tovariška Zveza ob raznih najbolj kritičnih prilikah zavzela za naše pravice ter tudi sama dejansko pomagala, kolikor je le mogla.

Zadovoljen, ako bo mogel s svojimi močmi pripomoči Zvezi k njenim nadaljnjim akcijam, kot so bile započete s postavljanjem spomenikov padlim in jo vpostaviti v vseh ciljnih pravo mesto, se je zahvaljeval tudi g. Bonač.

V složnem nadaljnjem kramljanju, predvsem o vtisih iz vojnih časov, je potekal večer. Družba je pokazala kakor ob vsaki podobni priliki, ko se sestanejo skupaj bivši vojaki, polno prijateljstva. To so tovariši tudi ta večer povdarjali, da ima Zveza bivših slov. vojakov moč prijateljskih medsebojnih stikov, bivšega tovariša s tovarišem, ki jih ne loči niti politika niti nobeno nasprotstvo.

Naše gibanje.

Žalni dan v Trbovljah. Zelo lepo žalno prireditve je napravila kot običajno tudi letos naša organizacija v Trbovljah.

Ob 10. uri se je razvrstil sprevod, ki je korakal z rudniško godbo na čelu v cerkev.

Pridružile so se deputacije različnih društev. V farni cerkvi je opravil obrede bivši vojni kurat g. Ratej. Imel je najprej pridigo, v kateri je podal pretresljive slike iz vojnih časov in se spominjal padlih. Sledila je maša za pokojne bojevnike. Množica ljudstva se je po maši razvrstila pred spomenikom vojnim žrtvam, ki je eden največjih. Kot prvi govornik je nastopil tov. Tomc iz Ljubljane, ki je vzbudil bridke spomine na padle in apeliral na dobrosrčnost in usmiljenje napram ostalim živim žrtvam vojne. Za njim pa je bivši kurat g. Ratej še enkrat v lepem govoru naslikal nekdanje pretresljive čase in njihove posledice. Med odmori so zapeli domači pevci »Vigred se povrne« in »Oj Dobrdoob«, na koncu pa je godba zaigrala državno himno. Naša organizacija se ima mnogo zahvaliti preč. gg. župniku in ka-

planu trboveljskemu, posebno pa bivšemu vojnemu tovarišu g. Rateju, da so z vso močjo pripomogli do tako lepe prireditve.

Selca nad Škojjo Loko. Člani in članice Krajevne organizacije v Selcih, ki še niso vložili prijav po novem invalidskem zakonu, naj takoj pridejo osebno k tajniku v Železnike, da jim bo spisal prijave. Ker je tudi nekaj takih, da nimajo poravnave članarine in naročnine za list »Vojni invalid« je treba, da se zglase vsi dotični, ker gre leto h koncu in mora organizacija zbrati članarino za poravnavo obveznosti. Toraj naj nihče ne odlašaja.

Dramatični odsek je letos prav agilen. V kratki dobi je naštudiral dve igri in jih je že v nekaterih krajih vprizoril. Moramo konstatirati, da je sestav pri igrah »Nebesa na zemlji« in »Španska muha«, jako dober. Pozna se velik napredek in da je zasedba iz izvrstnih moči. Tako sta pokazali dve igri v Zalogu, pa tudi ona v Trbovljah. Izborni nastopi v šalah in medsebojni tempo, sta ljudstvo spravila v veliko zadovoljnost in zabavo.

Smrtna kosa. Dne 19. oktobra t. l. je umrl vojni invalid Valentin J u t e r š e k in je bil 21. oktobra t. l. pokopan v Grižah. — Invalid je postal 1. 1916. pri Stanislavov-em. — Imel je 70% zapušča pa ženo z enim otrokom.

V Laškem št. 132 je postala prosta tobačna trafikna. Letni dobiček znaša Din 2480:62. Vojni invalidi, ki bi se za to trafiko zanimali, naj se prijavijo pri Kraj. odboru UVI. v Celju.

TRŽIČ. Vsem, ki nimajo plačane naročnine, odnosno članarine do koncem tega leta, smo danes priložili položnice, po katerih naj nakažejo takoj že vpisani znesek. — V nedeljo, dne 10. novembra se vrši v gasilskem domu v Trziču ob 11. uri dopoldne sestanek, oziroma širša seja upravnega in nadzornega ter zaupniškega odbora, na katero naj pridejo, kakor je bilo že v prejšnji številki »Vojnega invalida« javljeno, vsi zaupniki, da se pomenimo zaradi božičnih podpor. — Odbor.

Zagorje ob Savi. Krajevni odbor se iskreno zahvaljuje, da sta izročila nezaščiteni trafikanta g. Olga Čuk in g. Srečko Učakar primerni darili za vojne žrtve in s tem podprla organizacijo. Želimo, da bi našla več posnelcev.

Članstvo opozarjamo ponovno, da poravna zaostalo članarino in naročnino. Značilno je, da so se nekateri takrat spomnili organizacije, ko je bilo treba delati prijave, da jim jih je napravila, danes pa jim je vse skupaj zopet deveta briga. Vse one, ki ne poravnajo do 15. novembra t. l., bomo črtali.

Opozarjamo vse člane, ki se še niso prijavili pri okrajnem sodišču, na članek v »Vojnem invalidu« št. 18, »Ineterpretacija invalidskega zakona«. Tam najdejo mnogo tolmačenj, posebno glede vpoštevanja neposrednih davkov. Na željo članov je dobil Krajevni odbor 20 knjižic »Invalidski zakon«, zato pozivlja, da jih člani čimprej kupijo. Komad stane 5 Din in se dobi pri tov. Valentini.

Trafike se oddajo v Seničnem, Dolini in Kovorju. Člane in članice opozarjamo na ta razpis in jih vabimo, da se tisti, ki hočejo imeti kako trafiko in imajo prostor in denar, oglasijo pri Krajevnem odboru najkasneje do 10. novembra t. l.

Trafiki se nameravata ustanoviti ena na severno-vzhodnem delu Vodmata pri Ljubljani, druga pa v Logu pri Brezovici. Osebe, zaščitene po invalidskem zakonu, ki reflektirajo na katero izmed teh trafik, naj se v svrhu informacij zglasijo v pisarni Krajev. odbora UVI v Ljubljani, Šentpeter, vojašnica, do 8. okt. t. l.

Trafika je oddati v Št. Jakobu ob Savi. Po invalidskem zakonu zaščitene osebe, ki reflektirajo na to trafiko, naj se v svrhu informacij zglasijo pri Kraj. odboru UVI v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica, soba št. 3, do 8. okt. 1929.

Premeščen je na lastno prošnjo v Kamnik predsednik Kraj. odbora v M. Soboti, tov. Bokalič Franc, sodni uradnik iz M. Sobote. Omenjeni tovariš je bil od 1. 1922, baš ko se je ustanovljala podružnica Udruženja voj. invalidov v M. Soboti, agilen član in predsednik in je tudi pomagal voditi tajniške posle. Bil je voditelj sodnega inv. oddelka takrat, ko so bile prevedbe po zakonu z dne 17. nov. 1925. Poleg tega se je brigal za tovariše še po uradnih urah. Bil je vsem prekmurkim tovarišem prav dobro znan in priljubljen. — Dne 18. okt. t. l. se je poslovil od našega Prekmurja. Pri odhodu ga je čakal na postaji g. sodnik Komatar, gimn. prof. g. Sever in tajnik Kraj. odbora tov. Tilan. — Krajevni odbor v M. Soboti čuti veliko izgubo, kajti izgubil je enega zelo požrtvovalnega delavca. V imenu vseh vojnih invalidov, vdov in sirot se mu zahvaljuje za njegovo požrtvovalnost in mu želi, da se na novem mestu počuti zadovoljnega! Nasvidenje, tovariši!

Kantina je za oddati v vojašnici »Vojvode Putnika« to je artilerijski vojašnici v Mariboru. Rok za oddajo je zelo kratek, zato naj reflektanti takoj po objavi tega razpisa vložijo prošnje na Oblastni odbor udruženja vojnih invalidov v Ljubljani. Komanda 32. artilerijskega puka želi imeti invalida iz mariborske oblasti, z dobrimi moralnimi kvalifikacijami in slabim materijalnim stanjem.

Pripominjamo, da mora vendar imeti nekaj premoženja, ker mora zgraditi na lastne stroške barako in skrbeti za zalogo. Pogodba traja za dobo enega leta. Mesečna najemnina znaša okoli 40 Din, potrebna pa je kavcija z mesečne najemnine. Prošnje se sprejemajo izključno samo do 10. novembra t. l., ker se bodo nato takoj odstopile gori omenjeni komandi.

Ne pozabite na zavarovanje pri Ljudski samopomoči. Vemo, kako hudo je ob smrtnih slučajih družinam brez denarja. To društvo pa vam takoj izplača zavarovalnino. Za one prispevke, ki jih človek utrpí od časa do časa, je za slučaj smrti preskrbljen. Za tak slučaj se naši tovariši in tovarišice premalo brigajo. — Kdor je resen reflektant za zavarovanje, naj se oglasi pri zastopniku Ljudske samopomoči, tov. Stankotu Tomcu, tajniku Oblastnega odbora udruženja vojnih invalidov v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica. Pismenim vprašanjem je treba priložiti znamko za odgovor.

Upravništvo našega lista opozarja Krajevne organizacije na svoj čas izdano okoličnico glede obračunov naročnine. Nekaj jih ni odgovorilo, niti poravnalo obveznosti. Naj se dotični odbori pobrigajo, da uredijo stvar. V kratkem bomo odborom na stavljene pismene odgovore naznanili ukrepe. Na vsak način pa bomo ukrenili proti dotičnim organizacijam, ki se niso brigale, po sklepu občnega zbora. Ker gre leto h koncu, naj vse organizacije, kolikor imajo nabrane naročnine, takoj pošljejo.

Druge novice.

Poroka z zaprekami.

Hči nekega posestnika v Bilazisu pri Thonarsu na Francoskem bi se imela poročiti z mladim fantom iz Taizea. Določena sta bila že dan in ura poroke. Upravna ta dan pa je moral nevestin oče po nujnih in neodložljivih potih nenadoma odpotovati. Nameraval se je vrniti še isti večer. Za vsak slučaj pa je napisal potrdilo, s katerim dovoljuje svojemu mladoletni hčerki, da se poroči.

Okrog desetih dopoldne je krenil sprevod svatov na županstvo. Precej časa je trajalo, preden so se vsi svatje — ilo jih je nad 200 — zvrstili v slavnostni občinski dvorani, čakajoč na župana, ki bi poročil mladi par. Na Francoskem imajo namreč civilno in cerkveno poroko. Ko je župan prišel, je sumljivo pogledal potrdilo in izjavil, da zelo obžaluje, vendar pa to potrdilo ne zadostuje, marveč da mora nevestin oče biti osebno prisoten. Svatje so najprej mislili, da se župan šali, ko pa je ta trdovratno vztrajal, so se začeli razhajati.

Pri nevestinem domu so bili postavljeni šotori, ker vsi svatje niso mogli v hišo. Tu s je začela svatovska pojedina. Do pravega razpoloženja ni prišlo, posebno ženin in nevesta sta bila pobita, ker sta se morala neporočena vrniti domov. Proti večeru se je vrnil oče. Takoj so se vsi dvignili in sprevod je šel drugič na županstvo, kjer je župan ob 7. zvečer zvezal mladi par. Ker pa je bilo že prepozno, da bi se poročila še cerkveno, sta morala to odložiti na prihodnji dan.

LISTEK.

E. T.:

Ubogi vrag.

Pripovedka.

Sodba je bila na smrt z obešenjem.

Prvomestnik peklenškega senata, častitljiv hudič s srebrnimi lasmi in zlatimi naočniki ga je še uradno poučil o pravnem leku priziva. Obsojenec, čisto skrušen, ga ni razumel in očitno niti ne slišal. Tresoč se po vsem telesu je krčevito ihtel predse in vedno znova prosil usmiljenja.

Nihče se ni zmenil zanj. Obravnava je bila končana in vsem se je mudilo k obedu. Ko si je peklenški pravdnik še zapenjal z dragoceno kožuho podloženo suknjo, so birači ubogega vruga že odgnali v samotno celico, mu odžagali rožičke, odpilili kopita in odsekali rep.

Izvršitev obsodbe je bila odrejena na sedmo jutranjo uro prihodnjega dne.

V peklu ne poznajo ljudomilnosti; nihče ni obsojenca prišel vpraševati o poslednjih željah, nihče mu ni ponujal niti vardarjev niti cvička in pečenke.

Tako je utrujen in izčrpan zaspal.

Ampak njegovo spanje ni bilo mirno. Sanjal je.

Prišel je k niemu njegov zagovornik, gladko obrbit in lepo rejen hudič prijaznega obraza.

— Močno obžalujem, da se v vaši stvari ni dalo nič napraviti.

Ubogi vrag se ni mogel hitro spomniti, odkod ga ta gospod pozna in zakaj govori z njim tako sočutno.

Če vaša peklenška vzvišenost dovoli in odpusti, se vam iskreno zahvalim.

— Nu, zdaj ne gre zato... Zagrešili ste zločin po paragrafu 13.906 d. e., dalje po paragrafu 13.907 f. g. ter končno po paragrafu 18.002 a, b in c, odstavek zadnji, ko ste: Prvič: ukradli svinčnik, to je, v uradnem prostoru, v službenem času ter v izvrševanju službe oškodovali

Raznoterosti.

Naša zemlja je sinja obla.

Zvezdoslovci so analizirali svetlobo, ki jo vrača luna na zemljo, in spoznali, da je naša zemlja, gledana z drugih nebesnih teles, sinja obla.

Teško si je misliti obliko naše zemlje, gledane s tega ali onega nebesnega telesa. Bilo bi pa zelo zanimivo vedeti, kakšna je naša zemlja kot neznatno nebesno telo, če bi jo mogli opazovati s planetov Marsa, Venere, Jupitra ali z lune. Ljudje nič kaj ne zaupajo teži zvezdoslovcev, ki trdijo, da bi videl človek z lune zemljo na nočnem nebu v obliki ogromne svetle oble odnosa diska. Ker je zemlja mnogo večja od lune, bi se ne videla na tako veliko razdaljo mnogo večja od lune ali solnca, kakor ju vidimo z zemlje. Če bi bili na luni ljudje, bi videli ponoči tako dobro, kakor vidimo mi ob solnčnem zahodu, ko zadnji solnčni žarki še obsevajo gore.

Ker je zemlja večja od lune, bi videli ljudje na luni točno tudi obrise suhe zemlje, morja in večjih polotokov na zemlji s prostim očesom. Če bi pa bili ljudje na najbližjem planetu Marsu, bi videli našo zemljo kot neznatno zemljo, a s Saturna bi jo videli samo z največjimi daljnogledi v obliki svetle točke blizu solnca. Če bi imeli na zemlji ogromen teleskop, s kakršnim bi videli ljudje s Saturna našo zemljo, bi videli na luni in na Marsu pota, a morda tudi živa bitja, seveda če bi bila tam. Če bi pa hotela živa bitja z Urana videti našo zemljo, bi je ne mogla najti niti z največjim daljnogledom. Človeštvo še ne pozna daljnogleda, s katerim bi mogli videti našo zemljo z Urana vsaj v obliki svetle točke.

Kakšna je torej naša zemlja kot zvezda? Kakšno je njeno razmerje do drugih zvezd? Kakšno svetlobo daje drugim zvezdam. Ali sveti tako kakor Jupiter ali kakor Uran? O tem zvezdoslovci že davno razmišljajo, toda zaman. Šele v novejšem času so prišla njihova raziskovanja tako daleč, da so nekatera vprašanja deloma pojasnjena. Zvezdoslovci so se začeli zanimati v prvi vrsti za vprašanje, kako se odraža svetloba zemlje na luni. V jasnih nočeh, ko se vidi luna na nebu v obliki srpa, vidimo, da je zasenčen del lune pokrit z motno svetlobo pepelaste barve. To ni nič drugega, nego svetloba, ki jo meče na luno oni del naše zemlje, na katerega ne padajo solnčni žarki. Luna in zemlja odražata svetlobo kot spremljevalca solnca in senca, ki jo meče zemlja na luno, ni nič drugega, nego križanje dveh svetlob. Zemlja meče solnčno svetlobo na nerazsvetljeno polovico lune, luna pa pošilja del te svetlobe nazaj na zemljo. In te povratne žarke love zvezdoslovci v svoje prizme, da jih analizirajo. Vsak svetlobni žarek ima gotovo dolžino valov, ki je lastna samo dotični barvi. In analiza je pokazala, da meče naša zemlja na luno krasno sinjo svetlobo in da bi se videla zemlja z lune kot velika sinja obla. Barva naše zemlje oziroma njene svetlobe je lepo sinja, nekako tako, kakor oči ljudi blagega značaja.

Čudovit nagon pri žuželkah.

Zanimivosti iz življenja mravelj.

Med čakanjem na cestno železnico se je nekemu naravoslovcu pred njegovimi nogami nudil zanimiv prizor. Videl je celo četo mravelj, ki so hitele čez tračnice k drevesom na drugi strani proge. Privozili so po tračnicah vozovi in kolesa so zmlela številne mravlje. Preostale mravlje so bile nekaj časa zmedene, kmalu so pa našle izhod. Izkopale so predor pod obema tračnicama in nadaljevale svojo pot. Naravoslovec je nato zasul predor s kamenčki, mravlje so pa enostavno izkopale drug predor.

Ta slučaj je značilen za druga krajša opozovanja, ki pri žuželkah razkrivajo čudovit nagon. Angleški naravoslovec emajor Hingston poroča o svojih izkušnjah z mravljami na otoku Porto Santo. Zapazil je, da vdira cela truma mravelj skozi okno v njegovo jedilnico. Da bi to invazijo zadržal, je položil na okno muholovke. Pa kaj so storile mravlje? Ko jih je nekaj obtičalo na muholovki, so njihove tovarišice hotele proč, pa se kmalu vrnile s peskom in malimi koščki lesa. S tem so zgradile stezo čez muholovko in dosegle posodo s sladkorjem.

V Srednji Indiji je major Hingston opazoval neko vrsto mravelj, ki imajo svojo »živino«, katero z isto skrbjo čuvajo, kakor naši pastirji. Že dolgo je znano, da posedujejo nekatere vrste mravelj »krave«, listne uši, ki izločajo neko sladko tekočino. Mravlje »molzejo« te »krave« na ta način, da jih božajo po hrbtu. Svojim »kravam« postavijo celo »hleve«, ki so navadno okrogli in zgrajeni iz travnih bilk, katere so prepletene s svilo. Major Hingston je opazoval, kako sta dve mravlji gnali »kravo« po bilki navzgor v njen »hlev«. Prav kakor naši gonjači, sta jo vlekli naprej, če se je hotela obrniti. Če se je splazila na stransko bilko, jo je mravlja prehitela in jo gnala nazaj na pravo pot.

Nekega dne je major našel na veji drevesa »hlev«, v katerem je veter napravil veliko luknjo. »Krave« so hotele pobegniti po drevesu nizdol. Štiri mravlje so hitro tekale za begunci, jih prehitile in jim zaprle pot. Obdelavale so jih s tipalicami, grizle proti njim in jih gnale nazaj v poškodovani »hlev«. Tam so jih toliko časa stražile, da so druge mravlje zadelale luknjo.

Pri drugi priliki je Hingston opazoval rod mogočnih mravelj, ki so na neki strmini gradile svoje gnezdo. Izkopana prst je padala po strmem pobočju navzdol. Tudi mnoge mravlje, ki so nosile prst na površje, so padale po strmini. Čez nekaj dni pa so ob spodnjem delu gnezda zgradile mogočen nasip, ki jih je obvaroval nadaljnjih nesreč.

Podobno bistroumnost kažejo tudi rdeči tropične drevesne mravlje, ki grade svoja bivališča na ta način, da spredejo skupaj liste. Z ustmi zagrabijo rob enega lista, z zadnjimi nogami pa rob drugega lista. Nato vlečejo skupaj, dokler se lista ne zblížata. Če sta lista tako daleč oddaljena drug od drugega, da ju posamezne mravlje ne morejo premostiti delata dve mravlji vzajemno: ena zgrabi drugo za truplo in na ta način skoro podvoji svojo dolžino. Če je razdalja še večja, se združijo tirali celo štiri mravlje.

Nato je treba liste sešiti. Mravlje same ne morejo producirati svile, njihove ličinke pa imajo to zmožnost, da lahko naredijo zapredke. Kakor hitro so listi zvečeni skupaj, pride mravlja z ličinko v ustih. Ličinko dviga z ene strani na drugo in se s koncem njene glave na rahlo dotakne listovega roba. Vsakokrat, ko se ličinka dotakne lista, pritrdi svileno nit. Mala ličinka dela z mravljo vzajemno. Nikoli ne pozabi pritrditi niti, in vedno, ko jo mravlja spusti, skloni svojo glavo na list. To se ponavlja več dni. Ko se ena ličinka utruji, prineso drugo. Na milijone niti spredejo na ta način sem ter tja in končno so listi z močno belo plastjo svile »sešiti«.

Umetno pridobivanje zlata.

Ni še dolgo tega, ko je stara pravljica o umetnem pridobivanju zlata znova oživel. Iz Monakova je šla po vsem svetu vest, da se je doslej popolnoma neznanemu kemiku posrečilo na umeten način pridobivati zlato. Že čez par tednov so poročali, da so izdelovalca zlata, ki se piše Tausend, razkrinkali kot goljufa. Tausend je od raznih oseb dobil na razpolago ogromne vsote denarja, ker pa zlata je ni hotelo biti, so ga ovdili policiji, ki ga je nato aretirala in izročila sodišču.

V preiskovalnem zaporu se je Tausend, da bi odvalil od sebe krivdo, še nadalje bavil s svojimi skrivnostnimi poskusi. Dali so mu priliko, da tekom predpreiskave preskusi svoja odkritja. Ta poskus se je, če smemo verjeti besedam njegovega zagovornika, presenetljivo dobro posrečil.

V glavni kovalnici denarja v Monakovu se je Tausendu, kakor poroča njegov zagovornik, pod urad-

Knjige »Cankarjeve družbe« so se že razposlale vsem članom, ki so plačali članarino 20 Din. Zadovoljile n razveselile bodo vsakega po vsebini in lepi opremi. Prihodnje leto bodo še lepše! — Zato ne zamudite poslati že sedaj članarino 20 Din.

Registraturo Evidenec Pekla, to je državni urad, na njeni lastnini, dalje drugič: više navedeni svinčnik, torej k inventarju navedene REP spadajoči predmet ali stvar s tem, da ste ga ošpičili, namenoma in zlohotno poškodovali, ter končno tretjič: ta svinčnik vedoma, da ni vaša lastnina, podarili, to je odsvojili svojemu najstarejšemu sinu, ki se je s sprejemom citiranega višjega uvedenega iz paragrafa 13.906 točka 3 d. izvrajočega predmeta istočasno pregrešil proti paragrafu 13.998, alineja 2: lahko ste srečni, da je vaš sin komaj sedem let star in torej še ni dopolnil zakonite dobe in je zato po veljavnih zakonih vsaj začasno, do ponovitve oproščen kazni. Ali izprevidite, da je bilo moje stališče v predstojeci pravdni stvari zelo težavno in že od vsega začetka tako rekoč obsojeno na razmeroma slab oziroma ne docela ugoden uspeh? —

Če vaša peklenška vzvišenost dovoli in odpusti — izprevidim...

— Nu, vidite, — in kakor sem že dejal — močno mi je žal...

Prav za prav sem vas pa prišel obvestiti o nadaljnih korakih, ki sem jih v vaši zadevi ukrenil in ki vam bodo gotovo v veliko tolažbo... Vložil sem na Najvišje mesto prošnjo za milost. Mislim, da ste sedaj popolnoma prepričani, da sem storil vse, kar je bilo v mojem območju —

Oh, da bi bila uslišana, da bi bila uslišana! Žena, šest lačnih otročičkov! Če vaša peklenška vzvišenost dovoli in dopusti, bo li uslišana? Šest otrok, trije sinčki-zajčki, tri hčerke-mucke, kaj bodo počeli sirote brez mene očeta in rednika!

— Vidi se, da ste premalo izobraženi, moj ljubi. Sicer bi vedeli, da paragraf 314.159 PCK, to je Peklenškega Civilnega Kodeksa garantira vsakemu peklenščku, da ob polnoletnosti, moralni neoporečnosti, dokazu o cepljenih kozah, odsluženem kadrskem roku in ostalih izpolnjenih zakonitih pogojih naslednje v poklicu svojega očeta... Torej bodo vaši otroci tako kot ste vi — kaj ste že vi? —

Z dovoljenjem in odpustite — ubog vrag sem...

— Nu, torej bodo tudi vaši otroci ubogi vragovi, to jim je zajamčeno v citiranem članu PCK in ste tozadevno lahko brez vse skrbi... V ostalem pa — obvestil sem vas — moj čas je, na žalost, odmerjen, želim vam obilo sreče.

Ubogi vrag je bil spet sam.

Sanje pa so se pletle dalje. V dvaintridesetem nadstropju pod peklo — tam štejejo nadstro pja od tal navzdol — je njegovo domovanje, borna luknja. Pekel je od leta do leta bolj prenapolnjen in njegova plača je bila vedno siromašna. Ženo vidi, ki leži na eni izmed obeh postelj z obrazom nakaženim od porodnih bolečin. Sedmi virač prihaja in ženine oči so uprte v očeta, solzne, pomoči proseče... In on ji ne more pomagati, še premakniti se ne more... Rad bi ji popravil zglatvje, jo pobožal po čelu, ne more... Širi roke in z največjo težavo se končno le dvigne in — pade z ležišča in se ves prepoten zbudi.

Obenem pa zarožljajo v vratih ključ, zapah se odmakne in dva birača ga odvedeta. — No, ne na morišče. Prošnja za milost je bila uslišana, pomiloščen je in svoboden, mu objavi ravnatelj.

Skoro ne more verjeti. Šele, ko je na cesti, se zave končno, da ne sanja več in da je v resnici prost.

Ampak zdaj se povest šele začne.

Nakaženega kakor je bil, brez rožičkov in brez repa in z odpiljenimi kopiti, ga nihče v vsem peklu ne sprejme v službo. Niti najmanjšega dela mu ne zaupajo, skratka moral je, če ni hotel z družino vred poginiti gladu, na Zemljo.

Tu pa se je tekom let njegov rod razmnožil in razplodil, da ga je bilo kakor listja in trave in ga je še dandanes in ne bo izumrl na veke — in če dovoli in odpusti Njegova peklenška vzvišenost — samo advokat mi ni brat, drugi pa vsi. Pozdravljeni!

nam nadzorstvom in v navzočnosti strokovnjakov posrečilo napraviti pravo in čisto zlato v množini, ki jo po zapriseženi izjavi ravnatelja kovalnice denarja v to porabljeni svinec in ostale pridejane snovi pred poskusom niso mogle vsebovati. Tausenda so, preden je šel na svoje delo, natančno preiskali. Ko je koičal poskuse, je Tausend izročil komisiji zrno pravega in čistega zlata v teži desetine grama. Zrno je bilo pridobljeno iz svinca v teži 1.67 grama.

Strokovnjaki izjavljajo, da je uspeh senzacionalnega poskusa presenetljivo ugoden in da popolnoma nasprotuje dosedanjim izkušnjam znanosti. Ravnatelj kovalnice denarja pa seveda ni mogel prikriti svojih pomislekov, če ni Tausend kljub najstrožjemu nadzorstvu pri poskusu vtihtal zlata.

Uradno ta vest še ni potrjena, zato jo moramo sprejeti z veliko previdnostjo. Gotovo pa je, da bi to dejstvo, če je resnično, ne samo v znanosti, marveč tudi v vsem kulturnem in gospodarskem življenju človeštva povzročilo izredne prevrate.

Tausend je bil med vojno na nemški vzhodni fronti, kimalu nato pa si je kupil posestvo pri Regensburgu. Nenadoma ga je prešinila želja po zlato. Prodal je posestvo in se preselil v Monakovo, kjer je v nekem listu objavil inserat, v katerem je iskal za epohalno iznajdbo kapitalista z 200.000 markami. Imel je srečo. Od vseh strani so mu ljudje, ki so mu zaupali, dajali na razpolago denarna sredstva za njegove poskuse. Milijoni mark so romali v skrivnostno delavnico alkimista. Tudi general Ludendorff se je zanimal za Tausendovo iznajdbo in stopil v zvezo z mnogimi veletrgovci, ki so vtaknili v to podjetje ogromne vsote. Poskusi so se »slajno posrečili«, vendar pa je Tausend trajno skrivnostno molčal. Končno so upniki postali nepotrpežljivi in nrazočarani so ovadili dozdevnega sleparja. Pa tudi v ječi je ta nenavadni mož nadaljeval svoje delo in je s svojim zadnjim poskusom vnovič razburil svet.

Lice zemlje — bežna slika.

Naš zemeljski planet, na zunaj hladen, trd in umirjen, preživlja v svojem osrčju še silovite viharje in pretrese. Nепrestano vre v njem, vrše se silne eksplozije in izpremembe, ki prodirajo čisto prav do površja in izpreminjajo lice zemlje. Otoki nastajajo in izginejo, odpirajo se novi ognjeniki, a razburkano oceansko vodovje odplavlja cele obale z naselbinami vred.

Pred kratkim je došlo poročilo, da se je dne 4. jul. t. l. 278 metrov dolgi in 138 metrov visoki otok Anak Krakatau v Sundskem prelivu nenadoma zrušil v morje. S tem se je zaključila nova doba zemeljske zgodovine v Sundski ožini, ki loči otoka Java in Sumatra. Ti predeli spadajo od nekdaj med šibka mesta zemeljske skorje, kjer se zato često pojavljajo vidna znamenja o borbi podzemeljskih sil. Dne 27. avg. 1883 je tu ob vulkanskem izbruhu zletel v zrak večji del otoka Krakatau, ki je bil 830 metrov visok. Zareča lava je sikala 50.000 metrov visoko v zrak. Grom, ki ga je povzročila eksplozija, se je slišal 3600 km daleč. Sosednje otoke je majal potres, a razgibano morško valovje je v orjaških masah pljuskalo preko obali in odneslo s seboj v globine do 30.000 ljudi. Otok Krakatau sam je bil neobljuden.

Od decembra 1927 se je začela na istem mestu nova vulkanska doba. Med otokoma Long Island in Verlaten Island so se opažali podmorski vulkanski izbruhi, ki so dvigali do 250 metrov visoke vodene curke, a vroča lava je sikala do 1200 metrov visoko. Prebivalstvo sosednjih otokov, izučeno po zadnji izkušnji, se je umaknilo v višje predele.

Nizozemsko-indijska vlada je ustanovila na otoku Long Island opazovalno postajo, ki je včasih naštelá do 2500 izbruhov na dan. Posamezni deli morskih tal, ki jih je dvigal ognjenik, so se že 26. jan. 1928 prikazali na površju vode, a valovje jih je kmalu zopet izpodjedlo in odneslo. Slednjic pa je nastal čisto znaten otok, ki je pa 4. julija t. l. kakor se zdi, za vselej izginil.

Take vulkanske pojave, ko otoki nastajajo in izginejo, so že često opazovali; vsekakor je njih pozorišče večinoma v oddaljenih predelih Indijskega in Tihiega oceana.

Redkeje in zagonetneje so one izpremembe v obliči naše zemlje, ob katerih pogoltna globina velike, obljudene otoke. Iz najstarejše davnine nam je ohranjen spomin na tako orjaško katastrofo v grški pripovedki o lepem in velikem otoku Atlantidi v Atlantskem oceanu.

V zgodovinsko dobo spada podobna usoda slavne-ga slovanskega trgovskega mesta Vineta na otoku Votiniu, ležečem v Baltičkem morju pred ustjem Odra. Zgodovinar Adam Bremenski poroča o Vineti: »To mesto, ki je bogato založeno z blagom vseh severnih narodov, ima vse mogoče prijetnosti in redkosti.« — Vineta je posledje izgubila s površja zemlje — v 12. stoletju jo je, kakor pripoveduje legenda, požrlo razburkano morje. Na vsak način, piše prof. O. Baschin v »Berl. Tageblattu« z dne 21. julija t. l., pa je možno, da bi se še danes našle razvaline Vinete pred ustjem reke Pjene, ako bi potapljači preiskali tamkašnje morsko dno. — Ali se ne bi morali zganiti Slovani, da bi se to izvedlo?

V novejšem času je izginil otok Bus, ki ga je l. 1578. bajal odkril kapitan Newton jugozapadno od Islandije in je zaznamovan še na nekaterih zemljevidih iz minolega stoletja.

Poleg teh več ali manj legendarnih otokov je pa še veliko številno takih, o katerih je zgodovinsko ugotovljeno, da so dejansko obstajali. Odkar se je odprl Doverski preliv, ki je ločil Anglijo od evropske celine ter je dobilo Severno morje zvezo z odprtim oceanom tudi proti jugozapadu, so morske vode in poplave pogoltnile marsikak otok ob holandski in nemški obali. Ostanke pogreznjenih gozdov na dnu današnjega Severnega morja pripovedujejo o tem dovolj zgovorno. Venec otokov, ki leži sedaj pred južno in vzhodno obalo Severnega morja, predstavlja le borne ostanke nekdanje celote. Nekdanji velik otok Bant, ki ga je okoli leta 1070. omenja zgodovinar Adam Bremenski, je domalega izginil. Tega pa niso povzročile samo morske poplave, marveč brez dvoma tudi dejstvo, da se celokupno nemško severnomorsko ozemlje polagoma pogreza. To pogrezanje znaša, kakor je ugotovil geolog prof. W. Wolf, 19 do 33 cm na sto let.

Iz vsega tega je razvidno, da lice zemlje ni nič tranegega, marveč se njene poteze vedno izpreminjajo. Tako tudi zemljevidi niso nič drugega, nego trenutni posnetki zemeljskega obličja.

Najstarejši indijanski glavar.

Stosedemletni Big Chief.

Na Dunaj je prispel slavni indijanski glavar Big Chief Withe Horse-Eagle, ki se nahaja na potovanju po Evropi. Na Dunaju bo imel več predavanj o indijanski kulturi in o delovanju za mir.

Glavar Big Chief je obleden v indijansko nošo, ki nam je znana iz romanov Cooperja in Karla Maya; dolga suknya iz belega jelenovega usnja, bogato pretkana z biseri, okrog vratu ima verižice iz redkih, zelo starih kamenčkov, glavo pa pokriva okrasek iz orlovskih peres, katere je, kakor pripoveduje, pred osemdesetimi leti sam izrgal divjim orlom. Okoli čela ima bel trak, na katerem so naslikani različni indijanski znaki. Njegov temno-rjav obraz ima brez števila gub, oči pa se bliškajo v mladostnem ognju. Z zvočnim glasom govori brezhibno angleščino.

Rodil se je na gori Aut v Koloradu dne 1. janu arja 1822, v času, ko je še skoro vsa Amerika pripadala Indijancem in so se betokožci naselili samo na vzhodnem obrežju in na jugu Mehike. Takrat še ni bilo železnic in parnikov, samo primitivne steze so vodile skozi puščino, kjer so se pasli divji konji in bivoli, ki so že davno iztrebljeni. Indijanci so se nasproti belokožcem obnašali mirno in so jim radi pomagali. Bili so pa med belokožci tudi zlobni ljudje, ki so indijanske žene in otroke morili in Indijance skušali ogoljufati za zlato in srebro, ki ga je bilo dobiti po skalovjih v rečnih strugah. Indijanci so bili prisiljeni braniti svoje »wigwame«, a so imeli samo pišce in loke, medtem ko so bili belokožci oboroženi s puškami. Ko je bil Big Chief ki je pri rojstvu dobil ime »Orel«, dvanajst let star, ga je njegov oče vzel s seboj na potovanje k ameriškim rodovom. Prišla sta tudi v Newyork. To potovanje, katero bi danes lahko opravili v par dneh, je takrat trajalo podrugno leto. Preden je postal glavar, je moral prestati številne skušnje in je zato dobil ime »beli konj«, ker je bilo o njem znano, da je najbolj divje žrebe prerijel in ujel. Takrat se je poročil z Indijanko, ki je umrla pred 40 leti in ki mu je zapustila osem hčera in deset sinov, od katerih najstarejši je sedaj star petinšedeset let.

»Beli konj« je rešil triletnega Buffalo Billa, ko ga je njegova mati na begu pred napadom Mormoncev prinela v njegov »wigwam«. Buffalo Bill je rasel tam z njegovimi otroci, se učil jezdit, loviti, metati laso in

je postal izvrsten stezosledec. Ko je šel v »večna lovišča«, so ga pokopali na gori Aut. V poznejših letih je postal Big Chief glavar vseh indijanskih rodov, ki danes še obstajajo. Seveda so od mnogih milijonov padli na šesdeset tisoč in stari Indijanec zelo obžaluje, da ta narod s prakulturo in zgodovino izumira. Ponosno kaže mirovno pipo, iz katere je kadil z vsemi ameriškim predsedniki od Abrahama Lincolna do Hooverja, ter pripoveduje, kako se je leta 1887. kot odposlanec indijanskih rodov peljal v London k vladarskemu jubileju kraljice Viktorije, da se je poklonil stari vladarici. Govori tudi o Bismarcku, katerega je leta 1899. v Friedrichsrube obiskal. Prepotoval je ves svet, Ameriko, Evropo, Kitajsko in Indijo ter je bil povsod sprejet kakor knez. Kot veliki glavar Indijancev je bil vedno vnet zagovornik miru. In ginljivo je, če na vprašanje, kako se mu je posrečilo, da je v tako visoki starosti ostal izredno krepak, s skoro nadnaravnim smehljajem odgovori: »Človek ostane mlad, če vse ljudi ljubi in nikogar ne sovraži.«

Pred 400 leti.

28. septembra t. l. je minilo 400 let, odkar je priokral mogočni sultan Soliman II., zmagovalc v bitki pri Mohaču, z ogromno vojsko pred Dunaj, da ga zasede in si pribori pot v Srednjo Evropo. Ogrski in ob enem češki kralj se je obrnil v prvi vrsti na češke dežele s prošnjo, naj mu prisločijo na pomoč. Že leta 1527. mu je dovolil moravski deželni zbor namesto zaprosenih 6000 pehotincev in 1000 konjenikov 2000 pehotincev in 100 konjenikov, kajti v slučaju turške zmage bi bila ogrožena v prvi vrsti Moravska. Leto pozneje je dobil kralj na Moravskem 3000 pehotincev in 200 konjenikov, na Češkem pa 6000 pehotincev in 600 konjenikov. Šele ko se je zvedelo, da so Turki prodrli do Dunaja in da ga oblegajo, je bilo sklenjeno, poslati proti skupnemu sovražniku 20 tisoč pehotincev in 16 tisoč konjenikov. Moravska vojska je res potokla nekatero turško četo tako, da niso mogle prekoračiti Dunava.

Turki so tri tedne brezuspešno oblegali Dunaj, potem so se pa vrnili na Ogrsko in s tem je bil rešen velik del Evrope, kateremu je pretila turška nadvlada. Minilo je 154 let, preden so si Turki upali drugič oblegati Dunaj, ki ga je branil češki plemič Kaplič s poljskim kraljem Janom III. Sobieskim.

Smešnice.

Žena: Ampak, na tej fotografiji pa nimaš niti enega gumba na sukničju!

Mež: »Torej si vendar opazila. Prav zato sem se dal fotografirati!«

Novi župnik po prvi pridigi cerkovniku: »Kako se vam zdi, je-li bila faranom pridiga po volji?«

Cerkovnik: »Jaz mislim da, saj so večinoma vsi kimali!«

Neki elektrotehnik je prišel domov ter našel sinčka z obvezano roko. »No, Jakec, kaj pa je bilo, ali si se urezal?«

»Ne, ata!«

»Kaj pa se je potem pripetilo?«

Jakec je bogumno pogledal očeta, nato pa dejal s ponosom: »Veš, lepo veliko oso sem prijel z roko, pa na enem koncu ni bila izolirana.«

Italijansko zna. — Tonček: »Jaz sem bil v počitnicah z mamo v Italiji — ti pa ne.«

Tinček: »Kaj pa si delal tam? Saj ne znaš italijansko.«

Tonček: »O znam, znam — pa še kako!«

Tinček: »Pa mi povej kaj po italijansko.«

Tonček: »Mussolini...«

Izdaja Udrúženje vojnih invalidov. Odgovorni urednik: Stanko Tome. Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani. — Predstavnik za tiskarno: Albert Kolman.

Vsak sedež samo Din

Je pri predstavah ob 4. uri popoldne v

KINU LJUBLJANSKI DVOR

vsak dan ob delavnikih. Ob nedeljah in praznikih pa ob 11. uri dopoldne in ob 3. uri popoldne.

Pri vseh drugih predstavah pa znižane cene in sicer sedeži po

4, 6, 8 Din

Kino Ljubljanski dvor je last Udrúženja vojnih invalidov. Ima naj-

lepše filme in je najcenejši KINO v Ljubljani.

Vojne žrtve, obiskujte svoj kino!

